

torial Publicacions de l'Abadia de Montserrat, la revista disposa d'una xarxa normal de distribució. També es poden consultar en línia tots els números, llevat dels corresponents als tres últims anys a l'adreça: <http://www.lluïsvives.com/hemeroteca/caplletra/catalog.shtml>.

El futur. La presentació del número 50 ha marcat una fita en aquesta publicació amb 25 anys a l'esquena i un nombre importantíssim d'aportacions a tots els camps de l'estudi de la llengua i la literatura, catalana, en primer lloc, però també en general. Aquesta celebració no seria possible sense la col·laboració intensa i dedicada de les persones que hi participen més directament: directors i directores, membres dels comitès científic i de redacció, avaluadors i avaluadores, tècnics i encarregats de l'edició i la distribució. Un esforç que, sens dubte, ha valgut la pena.

Per molts números!

Maria Josep CUENCA
Universitat de València

I Congrés Internacional Joan Maragall 28, 29 i 30 de setembre de 2011, Universitat de Barcelona. — El I Congrés Internacional Joan Maragall fou plantejat com l'acte central de l'Any Maragall. Hi van confluïr la majoria de les altres realitzacions d'aquesta efemèride. Del conjunt d'activitats dedicades al poeta modernista entre 2010 i 2011 calia esperar-ne, ultra la sempre necessària difusió de la seva figura entre una societat cada cop més allunyada de la cultura literària, tant una aportació de nous coneixements com una relectura de la seva obra que desempolsés definitivament Maragall del tòpic que tendeix a presentar-lo com a romàntic ressegat. Tot al contrari, Maragall és un pioner de la cultura del segle xx. És a la base de la poesia catalana contemporània i, en una perspectiva més general, als orígens d'allò que som com a nació, país i cultura.

L'aportació de nous coneixements sobre Maragall fou sobradament assolida tant pel congrés que es ressenya aquí com per la publicació de diversos llibres que hi foren presentats en una de les últimes sessions, el dia 30. Es parlà breument del recull d'estudis *Joan Maragall, paraula i pensament* (2011), amb col·laboracions molt destacables, algunes de les quals caldrà posar en relació, precisament, amb les contribucions fetes en el mateix congrés. És el cas de «L'iberisme de Joan Maragall», de Jesús Revelles, tema tractat de manera molt ben fonamentada en una comunicació de Víctor Martínez-Gil, «La geopolítica peninsular de Joan Maragall», que planteja una lectura d'aquesta qüestió en funció del sentit històric concret que l'iberisme, i els mots «Ibèria» i «Espanya», tenien per a Maragall —denunciava i evitava, així, l'habitual projecció sobre aquests de motius polítics que són posteriors o aliens a Maragall. En la mateixa sessió del dia 30, es presentà més àmpliament l'estudi d'Ignasi Moreta *No et facis posar cendra. Pensament i religió en Joan Maragall* (2010), un llibre ple d'informació però que, malauradament, subordina l'anàlisi històrica i literària a la religió. Fins al punt de considerar que Maragall no fou pas un poeta, sinó un pensador cristià que emprà els «vels de la poesia» (p. 18) per expressar el seu catolicisme antidogmàtic. Es perd així l'autonomia que tota investigació requereix i la de la poesia maragalliana —malgrat que la «puresa» fou justament una de les seves principals conquestes per a la poesia catalana contemporània, tal com remarcaren immediatament els noucentistes. Així mateix, es donà a conèixer el recull de *Cartes del festeig* (2011) de Maragall i Clara Noble, una nova aportació a la revisió de la biografia del poeta que ha dut a terme en els darrers anys Glòria Casals amb publicacions com l'article que inclou en l'esmentat *Joan Maragall, paraula i pensament* o l'edició de *Com si entrés en una pàtria* (2007), recull de les cartes a Josep M. Lloret i de les *Notes autobiogràfiques*. Justament d'aquests textos treu immens profit Jordi Castellanos en la seva aportació a *Joan Maragall, paraula i pensament*, on analitza els inicis intel·lectuals de Maragall. La prehistòria d'aquests, el pas del poeta per la Universitat de Barcelona, és el que documenta un altre dels llibres presentats al

congrés el dia 30, *Joan Maragall i la Universitat de Barcelona. Els estudis de Dret, els amics, la literatura. Tria de textos* (2011), coordinat per la mateixa Casals.

Aquesta voluntat de convertir el congrés en punt de confluència de tota l'actualitat maragalliana va fer que també s'hi integrassin una visita guiada a l'Arxiu Joan Maragall, una ruta maragalliana per Barcelona, una tertúlia a l'Ateneu i l'assistència a l'espectacle *Maragall a casa*; o que es fes una presentació de la revista en línia *Haidé. Estudis maragallians* i del conjunt del web de l'Arxiu Joan Maragall en el qual s'hostatja (<www.bcn.cat/Foins-i-col·leccions/Arxiu-Joan-Maragall>). Així mateix, es dedicà una taula rodona a «L'edició dels clàssics contemporanis» en la qual es discutiren diverses maneres d'enfocar aquesta qüestió —a partir d'exemples concrets com els de Rusiñol, Carner o Espriu comentats, respectivament, per Vinyet Panyella, Jaume Coll i Gabriella Gavnin— en vistes a la pròxima publicació de l'obra completa de Maragall en edició crítica, a cura dels organitzadors del congrés —Lluís Quintana, Glòria Casals, Francesco Ardolino i Ignasi Moreta.

Un altre dels resultats desitjables de l'Any Maragall, la relectura de l'obra del poeta des d'una perspectiva que l'actualitza no pas falsejant-la, sinó col·locant-la on històricament li pertoca, també fou assolit. Paradoxalment, no en un llibre que, ja des del títol, pretenia haver realitzat aquest objectiu: *Llegir Maragall, ara* —també presentat al congrés en l'esmentada sessió del dia 30— sorgia tan sols de la impostura d'un autor que, incapaç, simplement, de «llegir Maragall», afegia a tal comesa un «ara» per justificar la seva reinvençió de l'obra del poeta, substitutòria d'una lectura comprensiva. Sam Abrams hi parla com l'escoler que parafraseja vàcuament poemes i hi aplica tota mena d'invençions que els són externes —i és un espectacle ben llastimós que justament qui escriu així s'autoergeixi en gran «precedent» de l'exegesi maragalliana (p. 76) i parli de la «ceguesa crítica» (p. 74) de Terry i Marfany, això sí, sense atrevir-se a argumentar-la amb una discussió raonada de l'obra d'aquests. És que tota lectura no es fa des de l'«ara» del lector? La diferència entre l'«ara» d'Abrams i el de qualsevol coneixedor de Maragall és que el del primer és un «ara» sense relació amb el passat ni el futur, mentre que el del segon és un «ara» amb consciència de passat i encarat a la construcció d'un futur millor. Aquest fou justament l'«ara» que potencià el Congrés Maragall. Al costat de les sòlides lectures d'alguns especialistes que no tingueren necessitat de recórrer a la impostura o apellar a la buidor d'un «ara» estantís per acostar-nos el poeta modernista —Casacuberta, Castellanos, Fontana, Gallén, Gibert, etc.—, aquest fou posat en relació al món i la literatura actuals per filòlegs, teòrics i poetes en tres sessions dialogades titulades «El meu don Joan Maragall». Cal destacar-ne una polèmica visió de Maragall que donà J. Murgades en contextualitzar algunes de les seves actuacions intel·lectuals en els atacs dirigits contra la llengua i la nació catalanes per part de corresponals seus, com Unamuno, o d'altres homes de la seva època, com Ferrer i Guàrdia. També fou remarcable la manera com J. L. Marfany traçà l'evolució ideològica d'un Maragall que, sota la influència de Nietzsche, començà exigint mà dura en un possible projecte regeneracionista burgès —l'exemple en seria «Paternal»— i acabà mostrant, en els articles sobre la Setmana Tràgica, aquella capacitat comprensiva i humanitària que, per damunt de posicionaments polítics i socials, caracteritza els homes de lletres moderns més destacables encara que pertanguessin molt sovint a una classe burgesa opressora. Igual que altres ponents, Murgades i Marfany mostraren com una comprensió plenament històrica del pensament de Maragall pot ensenyar-nos moltes coses sobre l'home i la societat actuals. I és que, certament, si Maragall «és el nostre contemporani» és perquè «és un home del seu temps» (*Joan Maragall, paraula i pensament*, p. 95), no pas perquè el falsegem des del nostre.

Fou ben altra l'aportació dels tres poetes encarregats de donar una visió actual de la poesia maragalliana, Francesc Parcerisas, Narcís Comadira i Joan Margarit. L'experiència més personal que filològica en què es basaren els seus discursos els podia fer interessants només en funció d'allò que els seus autors aporten a la cultura compartida. Així, el profund sentiment de collectivitat que impregna tota la poesia de Parcerisas el convertia en candidat ideal per a un acte d'aquestes característiques. En canvi, la presència de Comadira i Margarit, poetes molt diferents però cadascun a la

seva manera acomodats en uns esquemes del gènere força repetitius, fou un dels punts febles del congrés. Es convidaven dos poetes l'obra dels quals representa el pol més oposat imaginable a la poesia maragalliana —en tant que, certament, aquesta parteix del «rebuig de qualsevol mena de preceptiva o de codificació prèvia a l'escriptura» (*Com si entrés en una pàtria*, p. 21-22). Gairebé es diria que per desconeixement de la poesia catalana actual, ja que els seus noms sonen molt en els mitjans de comunicació, però no per això encaixen necessàriament en un congrés sobre Maragall. La seva presència podria resultar nociva per la mateixa institució organitzadora, ja que donava raons als que troben en la universitat una acadèmia anquilosada, obsoleta, incapaç de renovar-se i estar en contacte amb la societat poètica viva. La universitat es presentava com un reducte que només reconeix la innovació literària quan ja és morta, enterrada i consagrada, quan la féu un home anomenat Maragall. Però que, de la poesia viva, tan sols n'assumeix els noms més coneguts, siguin o no els més interessants o pertinents —per assumir el cànon imposat acríticament per editorials i mitjans de comunicació de masses, als tres poetes esmentats ja tan sols faltava afegir-hi Enric Casasses, present, de fet, indirectament a través de la comunicació de Marta Font «Versos en ressonància: lectures maragallianes d'Enric Casasses». Aquest desencaix es feia encara més evident als que recorden que Margarit havia afirmat que «la majoria de professors i crítics fan més mal que bé», que «la poesia tindria més lectors si la traguéssim de la universitat» (*Avui*, 14-II-2007, p. 45). Llavors, què hi feia ell duent-la-hi, celebrant-la-hi entre professors i crítics?

Pel que fa a la visió actualitzada de l'obra maragalliana oferta durant l'Any Maragall, doncs, més destacable que les reflexions d'aquests poetes fou l'exposició *Joan Maragall, la paraula i l'humanada*, que es va poder veure al Palau Moja entre abril i juliol de 2011. A més de presentar divulgativament l'obra d'un escriptor sense caure en la idolatria de la seva anècdota, el fet que s'hi remarqués el poema «Dimecres de Cendra», que tancava el recorregut de l'exposició i li donava títol, era en si tot un programa. I és que es tracta d'un poema que planteja qüestions poètiques estretament vinculades a l'obra de Carner i Riba. No en va, el comissari d'aquesta exposició, Jordi Castellanos, féu la conferència de cloenda del congrés situant la poesia maragalliana justament a l'origen de tota la poesia catalana contemporània. En un impressionant desplegament de coneixements resseguí tota l'evolució de Maragall posant-la en relació amb la poesia, l'art, la política i la societat del seu temps —cosa que també féu, enfocant-ne, però, un moment concret, la comunicació d'Imma Farré sobre «Joan Maragall a *Joventut*: recepció del poeta i l'intel·lectual moderns». Castellanos, a més, acabà apuntant la importància de Maragall per a tota la poesia catalana posterior, especialment en Carner i Riba. I és que «l'herència poètica de Maragall és indestriable de tota la poesia catalana del segle XX» perquè ell «és la frontera i el punt d'arrencada de la modernitat poètica».

Precisament un dels buits que deixà el congrés fou aquesta incidència de Maragall en la poesia catalana posterior: els usos i reivindicacions més o menys distanciatos que en feren no només Riba i altres poetes d'orígens modernistes i noucentistes —ja tractats per Castellanos, i per Marcel Ortín en una comunicació sobre «El Maragall de Josep Carner en el pròleg a la segona edició d'*Els fruits saborosos* (1928)»—, sinó també els que en feren Salvat-Papasseit, Garcés, Vinyoli, Espriu, Teixidor o Palau i Fabre. L'anàlisi de la influència de Maragall en aquests poetes i de les interpretacions que construïren de la seva poesia donaria per uns quants estudis sucossíssims. Aquesta posteritat de Maragall, però, tan sols fou present en comentaris escadussers o, fins a cert punt, en la comunicació de Josep Camps, un repàs descriptiu a «La recepció de Maragall a les antologies de poesia de postguerra (1945-1968)».

En aquesta direcció, tant la ponència de Miquel Maria Gibert com la comunicació d'Enric Gallén, remarcaren les innovacions aportades pel Maragall dramaturg a l'escena catalana i n'analitzaren la recepció. Amb la revaloració del teatre maragallià, pren una gran volada la màxima realització d'aquest, *Nausica*, tan sàviament editada i llegida per Carles Riba. Fou el centre de la ponència de Carles Miralles i d'una comunicació de Magdalena Bosch i Teresa Vallès amb menys

pretensions —però també menys difusa— que presentà amb precisió el tipus d'idees estètiques que *Nausica* planteja de manera força directa.

També es prestà atenció, és clar, a la relació entre Maragall i la cultura espanyola —en una ponència d'Adolfo Sotelo i una comunicació de Jorge León—, així com al pensament polític i nacionalista de Maragall, tractat en comunicacions com l'esmentada de Martínez-Gil, la d'Antoni Dalmau, la de Rosa Estruch, o bé en la ponència de Margarida Casacuberta.

A més, aquestes mirades renovades, i renovadores, a l'obra maragalliana també es programà que fossin interdisciplinàries. El congrés comptà amb sengles ponències sobre «Joan Maragall i la música», de Cèsar Calmell, i «Joan Maragall, la ciutat i l'urbanisme», de Manuel de Torres Capell, ultra acostaments amb un enfocament més filosòfic que històric, com és el cas de la comunicació d'Eduard Cairo, sobre algunes afinitats entre Wordsworth, Emerson i Maragall —reblant el clau de les afinitats entre Maragall i el fi de segle vienès que ell mateix apunta a *Joan Maragall, paraula i pensament*. Més que aprofundir en el coneixement detallat de l'obra maragalliana, foren aportacions que tingueren el mèrit d'expandir-la cap a les regions que, sens dubte, apunta.

Jordi MARRUGAT

Presentació a Eivissa de l'*Scripta eivissenca* i del volum v de l'*Atlas lingüístic del domini català* (11 d'octubre de 2011). — El dimarts 11 d'octubre de 2011 va tenir lloc a Eivissa, organitzada per l'Institut d'Estudis Eivissencs i en col·laboració amb la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, la presentació de dos llibres que guarden una estreta relació amb les Pitiüses, publicats per l'IEC. Es tracta d'*Scripta eivissenca*, un llibre de Joan Veny i Àngels Massip, catedràtic i professora titular, respectivament, del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona, que recull fragments d'un centenar de textos, sobretot no literaris, dels últims vuit segles (cartes privades, receptes de cuina, declaracions judicials, etc.), en què s'analitza l'evolució de la llengua a Eivissa i Formentera i es constata la proximitat de la parla eivissenca amb les valencianes; i del volum v de l'*Atlas lingüístic del domini català*, dedicat a les indústries relacionades amb l'agricultura i els vegetals, del qual són directors i responsables principals Joan Veny i Lúcia Pons, catedràtica igualment de Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona.

L'acte, emmarcat en la celebració del centenari de la Secció Filològica amb el lema «2011 l'any de la paraula viva», se celebrà a la sala d'actes del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, plena d'un públic molt interessat, format en bona part per nombrosos professors i filòlegs.

En primer lloc, Àngels Massip i Joan Veny explicaren als assistents, amb exemples concrets, el contingut de l'*Scripta*, i com mitjançant els textos de diverses èpoques es podia seguir el fil de l'evolució del català a Eivissa: la fonètica, la morfologia, la sintaxi i el lèxic, que moltes vegades aproximen l'eivissenc als dialectes valencians.

A continuació, el mateix Joan Veny i Lúcia Pons explicaren el projecte de l'*Atlas lingüístic* i la metodologia que s'hi aplicava, i immediatament passaren a comentar els resultats obtinguts a Eivissa i a comparar-los amb els de zones properes. La conclusió, una vegada més, fou la intensa influència valenciana que palesava l'eivissenc, com a fruit d'un prolongat contacte i d'unes fluides relacions comercials i eclesiàstiques, que degueren representar una valencianització del lèxic.

L'acte finalitzà amb nombroses intervencions del públic, que no tan sols s'interessà per aspectes més concrets del contingut d'ambdós llibres, sinó que fins i tot els confirmà o hi aportà noves dades.

Enric RIBES I MARÍ
Universitat de les Illes Balears
Institut d'Estudis Catalans